

15
92

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ НАУК
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
УКРАЇНСЬКЕ БОТАНІЧНЕ ТОВАРИСТВО
КРИВОРІЗЬКИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ЦЕНТР

**ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ :
ЕКОЛОГІЧНІ, МЕДИЧНІ,
ОСВІТЯНСЬКІ АСПЕКТИ**

*Матеріали Всеукраїнської конференції:
11-12 грудня 1997 року, м. Кривий Ріг*

1 частина

Кривий Ріг 1997

Криворізький державний педагогічний інститут

Карстовий рельєф у досліджуваній балці розвинутий на її схилах і представлений знайденими 4-ма ділянками різних розмірів загальною площею близько 50 тис. м² /0,05 км²/. Карст задернований, карбонатний - закарстовані понтійські вапняки неогенового віку покриті елювієм та дерново-степовими ґрунтами, які утворилися на них, а також різнотравно-злаковою степовою рослинністю.

Відкритий карст назвати активним не можна. Карстові лійки всі задерновані або на їх дніщі ростуть дерева та кущі віком понад 30-40 років. Винятком слугують 3 свіжі провальні лійки, однак їх генезис пов'язаний із дією антропогенних чинників. В середній частині балки інтенсивне зрошення земель і обводнення понтійського горизонту підземних вод зумовило виникнення 2-х карстових провальних лійок, у нижній частині балки, за рахунок підтоплення вапняків водами ставка утворилася нова провальна лійка.

Геоморфологія карстових ландшафтних місцевостей балки.

Серед поверхневих карстових форм рельєфу переважають карстові лійки, тому що розвиток карсту протікав у задернованих умовах. Загальна кількість карстових лійок становить близько 220. Середня густина закарстування - 30 л/100 м². Лійки невеликі, округлої та овальної форми. Перші мають діаметр від 1 до 8 м. Овальні - довжина до 10-13 м, ширина - 5-7 м. Глибина лійок також незначна - середня 1,0-1,2 м, мінімальна - 0,3 м, максимальна - до 1,7 м.

За походженням карстові лійки представлені двома групами - провальні та просмоктування, причому свіжі лійки саме такого - провальньо-суфозійного типу. Провальні лійки мають обривисті схили, нерівне погорбване дніще. Підтвердженням переважання провальних процесів при лійкоутворенні є ще й той факт, що дніще де-яких

лійок має накопичення брил черепашнику. Основна ж частина лійок характеризується виположеними схилами, що є результатом корозійних і ерозійних процесів змиву пухкого матеріалу та ґрунту, з послідовним їх відкладенням на днищі. До того ж карст балки розвинутий на субгоризонтальних понгійських черепашниках, тому переважна частина карстових лійок має чітку конусоподібну форму. Рідше зустрічаються блюдцеподібні лійки, глибина яких незначна, а днище вирівнене і відзначається округлою формою. Карстові лійки загалом симетричної форми. Це обумовлене субгоризонтальним заляганням вапняків.

Певна частина карстових лійок тягнута до тріщин і давньої водно-ерозійної сітки - лощин, протяжин, ярів. Внаслідок переведення поверхневого стоку у підземний, на місці ерозійних форм утворилися ланцюги лійок - сліпі яри.

На деяких площах карстових місцевостей значне розростання і збільшення густоти карстових лійок призвело до утворення карстових валів - залишків міжлійкових поверхонь балочного схилу, які мають пасмову випуклу форму та висоту до 0,5-1,5 м.

В середній частині балки є усні відомості очевидців про печеру, в якій вони бували. Її довжина оцінюється у кілька десятків метрів, висота до 2 м, така ж ширина, має 3 горизонтальні галереї. Достовірно можна сказати, що печера розвинута у понгійських вапняках, на поверхню ніде не виходе, а була вскрита провалом на днищі старого піщаного кар'єру. У цьому ж місці є кілька карстових лійок, з яких 2 нові. На лице активізація карстових процесів, до того - печера обводнена.

Отже, в даній місцевості карст описаний уперше, потребує подальшого вивчення, внесення його до меж Причорноморсько-Азовської карстової області /за рисами будови/, бо за схемою карстологічного районування України /Дублянський, Ломаєв, 1980/ район балки не відноситься до жодного із карстових районів.